

УДК 364.4-053.6:316.4:314.745.3

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2026.1.5>

Ірина ЄНГАЛИЧЕВА

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітнього менеджменту, арт менеджменту і соціальної роботи, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, бульв. Шевченка, 81, м. Черкаси, Україна, 18000

ORCID: 0000-0001-6824-9548

Яніслав ШНУРЕНКО

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, бульв. Шевченка, 81, м. Черкаси, Україна, 18000

ORCID: 0009-0005-3180-6239

Бібліографічний опис статті: Єнгаличева, І., Шнуренко, Я. (2026). Роль громади у соціальній адаптації внутрішньо переміщеної молоді в контексті попередження соціального неблагополуччя. *Ввічливість. Humanitas*, 1, 29-35, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2026.1.5>

РОЛЬ ГРОМАДИ У СОЦІАЛЬНІЙ АДАПТАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНОЇ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ ПОПЕРЕДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО НЕБЛАГОПОЛУЧЧЯ

У статті обґрунтовано роль територіальної громади у соціальній адаптації внутрішньо переміщеної молоді щодо попередження соціального неблагополуччя. Внаслідок збройної агресії проти України значно зростає кількість внутрішньо переміщених осіб, серед яких молоді є особливо вразливою групою через порушення соціальних зв'язків, обмежений доступ до освітніх, культурних і трудових ресурсів, а також психоемоційні труднощі. Це підвищує ризик соціальної ізоляції та дезадаптації.

Соціальне неблагополуччя молоді розглядається як комплексний стан, що поєднує психологічні труднощі, соціальну нестабільність, дефіцит ресурсів та обмежений доступ до допомоги, що ускладнює інтеграцію та соціалізацію.

Автори підкреслюють, що громади можуть ефективно сприяти адаптації молоді через систему соціальних послуг, молодіжну інфраструктуру, участь державного та громадського секторів і залучення до громадського життя. Дослідження діяльності соціальних ініціатив і молодіжних центрів Черкаської області (зокрема Молодіжної ради при Черкаській обласній державній адміністрації, Черкаського обласного молодіжного ресурсного центру, ГО «Молодь для молоді» тощо) засвідчує їхню важливу роль у створенні умов для самореалізації молоді, підвищення рівня її соціальної інтеграції та профілактики негативних соціальних явищ.

Виокремлено ключові механізми спрямовані на інтеграцію молодих внутрішньо переміщених осіб: участь у консультативних органах, налагодження інформаційно-комунікаційних зв'язків, психосоціальний супровід, підтримка працевлаштування та професійної активності, а також розвиток соціальної згуртованості через культурно-освітні та волонтерські ініціативи.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні ефективності громадських стратегій інтеграції молоді та впливу індивідуальних і макросоціальних чинників на попередження соціального неблагополуччя.

Ключові слова: територіальна громада, соціальна адаптація, соціальне неблагополуччя, внутрішньо переміщена молодь.

Iryna YENHALYCHEVA

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Educational Management, Art Management and Social Work, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, 81 Shevchenko Blvd., Cherkasy, Ukraine, 18000

ORCID: 0000-0001-6824-9548

Yanislav SHNURENKO

Master's Degree Student (Second Cycle of Higher Education), Bohdan University of Cherkasy, 81 Shevchenko Blvd., Cherkasy, Ukraine, 18000

ORCID: 0009-0005-3180-6239

To cite this article: Yengalycheva, I., Shnurenko, Ya. (2026). Rol hromady u sotsialnii adaptatsii vnutrishno peremishchenoi molodi v konteksti poperedzhennia sotsialnoho neblahopoluchchia [The role of the community in the social adaptation of internally displaced youth in the context of preventing social disadvantage]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 1, 29–35, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2026.1.5>

THE ROLE OF THE COMMUNITY IN THE SOCIAL ADAPTATION OF INTERNALLY DISPLACED YOUTH IN THE CONTEXT OF PREVENTING SOCIAL DISADVANTAGE

The article is devoted to the role of the territorial community in the social adaptation of internally displaced youth in the context of preventing social maladjustment. As a result of the armed aggression against Ukraine, the number of internally displaced persons has significantly increased, among whom young people constitute a particularly vulnerable group due to the disruption of social ties, limited access to educational, cultural, and labor resources, as well as psycho-emotional difficulties. This increases the risk of social isolation, maladaptation, and marginalization.

Youth social maladjustment is considered a complex condition that combines psychological difficulties, social instability, resource deficits, and limited access to assistance, which complicates integration and socialization.

The authors emphasize that communities can effectively facilitate youth adaptation through a system of social services, youth infrastructure, involvement of the state and public sectors, and engagement in community life. The study of the activities of social initiatives and youth centers in the Cherkasy region (including the Youth Council under the Cherkasy Regional State Administration, the Cherkasy Regional Youth Resource Center, the NGO “Youth for Youth,” etc.) demonstrates their significant role in creating conditions for youth self-realization, enhancing their level of social integration, and preventing negative social phenomena.

Key mechanisms aimed at integrating young internally displaced persons are highlighted, including participation in consultative bodies, establishment of information and communication networks, psychosocial support, employment and professional activity support, as well as the development of social cohesion through cultural, educational, and volunteer initiatives.

Prospects for further research include studying the effectiveness of community strategies for youth integration and the influence of individual and macro-social factors on the prevention of social maladjustment.

Key words: territorial community, social adaptation, social disadvantage, internally displaced youth.

Актуальність проблеми. Сучасні соціально-політичні виклики, зумовлені збройною агресією проти України, призвели до зростання кількості внутрішньо переміщених осіб, серед яких значну кількість становить молодь. Внутрішньо переміщена молодь перебуває в умовах підвищеного соціального ризику, що пов'язано з втратою звичного соціального середовища, порушенням соціальних зв'язків, обмеженим доступом до освітніх, культурних і трудових ресурсів, а також з психоемоційними наслідками вимушеного переміщення. За таких умов зростає ймовірність виникнення соціального неблагополуччя, що може проявлятися у соціальній ізоляції, дезадаптації, зни-

женні рівня соціальної активності та маргіналізації молоді.

Особливого значення в цьому контексті набуває роль територіальної громади як безпосереднього соціального середовища, у межах якого відбувається первинна соціальна адаптація внутрішньо переміщеної молоді. Саме громада має потенціал для створення умов інтеграції молоді з числа ВПО через систему соціальних послуг, молодіжну інфраструктуру, взаємодію державного й громадського сектора та залучення її до громадського життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій підтверджує цікавість науковців до проблем внутрішньо переміщених осіб. Зокрема,

у дослідженні І. Шапошнікової та І. Пристай (Шапошнікова, Пристай, 2024) здійснено аналіз підходів до інтеграції внутрішньо переміщених осіб та сформульовано рекомендації щодо вдосконалення умов життєдіяльності цієї категорії населення на місцевому й національному рівнях. У науковій праці М. Лехолетової, А. Дулі та В. Спіріної (Лехолетова, Дуля, Спіріна, 2025) розкрито специфіку інтеграційних процесів внутрішньо переміщених осіб, здійснено класифікацію видів інтеграції, узагальнено практики діяльності недержавних організацій у цій сфері, а також окреслено сукупність умов, необхідних для результативної інтеграції ВПО в приймаючі територіальні громади.

Дослідження С. Мартиненко (Мартиненко, 2019), Х. Передало, С. Глава (Передало, Глава, 2025), В. Николаєва, В. Пономарьова (Николаєва, Пономарьова, 2023) та ін. присвячені проблемі соціальної адаптації. Науковці аналізують поняття соціальної адаптації, обґрунтовують процес соціальної адаптації особистості в умовах нової соціальної ситуації, а також визначають ефективні напрями, що сприяють соціальній адаптації ВПО у територіальних громадах за новим місцем проживання в умовах воєнного стану.

У дослідженні Т. Перепелюк, Н. Гриньової (Перепелюк, Гриньова, 2025), та ін. акцент зроблено на соціальній та психологічній адаптації української молоді в сучасних умовах. Проблематика благополуччя та неблагополуччя висвітлена у наукових працях О. Белкіної-Ковальчук (2022), К. Круглова та О. Блискун (2020), А. Погрібної і В. Антоненкової (2025), а також інших дослідників.

Водночас результати наукових досліджень свідчать про недостатність вивчення питання активної участі громади у процесах соціальної адаптації внутрішньо переміщеної молоді, зокрема в аспекті попередження соціального неблагополуччя.

З урахуванням актуальності теми **метою дослідження** є обґрунтування ролі територіальної громади у процесі соціальної адаптації внутрішньо переміщеної молоді як чинника попередження соціального неблагополуччя.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання соціальної адаптації досить детально розкрито у наукових дослідженнях

С. Мартиненко (Мартиненко, 2019), Х. Передало, С. Глава (Передало, Глава, 2025), В. Николаєва, В. Пономарьова (Николаєва, Пономарьова, 2023), Т. Перепелюк, Н. Гриньової (Перепелюк, Гриньова, 2025) та ін. У дослідженні Х. Передало та С. Глави акцентовано увагу на комплексному характері соціальної адаптації, що охоплює психологічну складову та виявляється в емоційному прийнятті нового соціального середовища й зниженні рівня напруження; соціальну складову, пов'язану з входженням особистості в колектив і налагодженням міжособистісних взаємин; а також культурну й мовну інтеграцію. Соціальну адаптацію автори розглядають як складний, безперервний і багаторівневий процес інтеграції особистості в нове соціальне середовище, який поєднує пристосування до норм і цінностей соціальної групи з їх психологічним, культурним і мовним прийняттям (Передало, Глава, 2025, с. 109).

На психологічній складовій соціальної адаптації акцентують увагу Т. Перепелюк і Н. Гриньова (Перепелюк, Гриньова, 2025), підкреслюючи, що ефективність соціального функціонування особистості безпосередньо залежить від її емоційного стану, рівня тривожності, стресостійкості та здатності до саморегуляції. Досліджуючи особливості соціальної адаптації молоді, науковці соціальну адаптацію трактують як складний багатовимірний соціально-психологічний процес, що забезпечує узгодження внутрішніх ресурсів особистості з вимогами соціального середовища в умовах суспільних змін (Перепелюк, Гриньова, 2025, с. 153). Акцент зроблено на тому, що соціальна адаптація сучасної молоді значною мірою визначається макросоціальними чинниками, зокрема воєнними подіями, соціально-економічною нестабільністю та змінами соціальних інститутів. У цьому контексті адаптація розглядається як відповідь особистості на зовнішні соціальні виклики.

Натомість С. Мартиненко, аналізуючи теоретичні підходи до поняття «соціальна адаптація», робить висновок, що соціальна адаптація є багатовимірним і структурно організованим процесом, що охоплює сукупність фізичних і духовних ресурсів особистості, яка не лише пристосовується до змін соціального середовища, а й активно впливає на нього в ході

власної адаптаційної діяльності (Мартиненко, 2019, с. 33).

Враховуючи складність і динамічність процесу соціальної адаптації, особливої уваги потребує його перебіг у групах, які зазнали різких змін умов життєдіяльності, зокрема внутрішньо переміщених осіб. У цьому контексті доцільним є аналіз соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб, зокрема молоді, як соціальної групи з особливими умовами входження в нове соціальне середовище.

Як зазначають І. Шапошнікова, І. Пристай та ін. адаптаційні процеси ВПО суттєво ускладнюються впливом воєнного стану, соціально-економічною нестабільністю та обмеженими ресурсами територіальних громад, що приймають переміщене населення (Шапошнікова, Пристай, 2024). Іншими словами процес соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб залежить як від їхніх індивідуальних особливостей – підвищеного рівня тривожності, емоційного виснаження та переживання травматичного досвіду, що негативно впливає на здатність ВПО активно включатися в життя приймаючої громади, так і від зовнішніх факторів, зокрема рівня соціальної підтримки та інтеграційного потенціалу громади, що проявляється у ефективності взаємодії органів місцевого самоврядування, соціальних служб і громадських організацій. Таке підтвердження знаходимо у працях В. Николаєвої, В. Пономарьової, які зазначають, що нерозвиненість соціальної інфраструктури, обмежене фінансування, нестача кваліфікованих фахівців, здатних надати необхідну допомогу, а також недосконалість механізмів інформування внутрішньо переміщених осіб щодо наявних у громаді ресурсів істотно ускладнюють процес їх адаптації в приймаючій громаді (Николаєва, Пономарьова, 2023). З урахуванням цього соціальна адаптація внутрішньо переміщених осіб постає як динамічний процес соціальної інтеграції в умовах вимушених змін, що характеризується поєднанням індивідуальних адаптаційних зусиль і системної підтримки з боку територіальної громади (І. Шапошнікова, І. Пристай, 2024).

Очевидно, що внутрішнє переміщення супроводжується переважно негативним впливом на соціально-психологічний стан особи,

умови її життєдіяльності та усталені соціальні зв'язки, що, своєю чергою, ускладнює процес соціальної адаптації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб у приймаючу громаду. Це створює передумови для формування соціального неблагополуччя внутрішньо переміщених осіб.

Опрацювання наукових джерел засвідчує, що поняття «соціальне неблагополуччя» не має чіткого й усталеного визначення у сучасному науковому дискурсі. У працях дослідників Т. Спіріної, Т. Лях, Н. Клішевич, (Спіріна, Лях, Клішевич, 2022), О. Шевченко, Г. Товканець, О. Белкіна-Ковальчук (Белкіна-Ковальчук, 2021), А. Погрібної, В. Антоненкової (Погрібна, Антоненкова, 2025) та ін. переважно використовуються суміжні категорії, зокрема «сімейне неблагополуччя» та «психологічне неблагополуччя», тоді як дефініція «соціального неблагополуччя» залишається малодослідженою та концептуально недостатньо сформованою (К. Круглова, О. Блискун, Т. Данильченко та ін.).

Зокрема, у працях К. Круглової та О. Блискун поняття «соціальне неблагополуччя» не подається у вигляді окремого термінологічного визначення, однак його зміст розкривається опосередковано – через протиставлення феномену суб'єктивного соціального благополуччя та аналіз його проблемних проявів. На основі змістового аналізу такого дослідження можна дійти висновку, що соціальне неблагополуччя трактується як стан і процес порушеного або недостатньо успішного функціонування особистості в соціальному середовищі, який виявляється у незадоволенні ключових соціальних потреб, зниженні суб'єктивної оцінки власної соціальної значущості, порушенні соціальних зв'язків та емоційного прийняття, залежності самооцінки й оцінки власної ефективності від зовнішніх суджень, а також ускладненні процесів соціальної та професійної адаптації (Круглов, Блискун, 2020).

Таким чином, соціальне неблагополуччя молоді доцільно розглядати як комплексний соціально зумовлений стан, що характеризується наявністю психологічних труднощів, соціальної нестабільності, дефіциту особистісних і соціальних ресурсів, негативних змін соціального середовища, а також обмеже-

ним доступом до соціальної, психологічної та інституційної допомоги, що ускладнює процеси соціалізації, самовизначення та повноцінної інтеграції молоді людини в суспільство.

Вважаємо, територіальна громада може сприяти попередженню соціального неблагополуччя внутрішньо переміщеної молоді шляхом комплексного забезпечення доступу до соціальних послуг та ресурсів, що сприяють їхній соціальній інтеграції та життєвій стабільності. Зокрема, одним із ключових напрямів є створення доступних і стабільних житлових умов, що зменшує ризик соціального виключення та безпритульності серед молоді, яка була вимушена залишити попереднє місце проживання. Аналіз програм підтримки внутрішньо переміщених осіб (Комплексна програма соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб на 2025 рік) показує, що забезпечення тимчасового або соціального житла є важливим інструментом інтеграції та підвищення якості життя ВПО, що може зменшувати соціальну напругу й ризики неблагополучних життєвих сценаріїв для молоді з числа ВПО.

Крім того, громади повинні сприяти економічній інтеграції шляхом підтримки працевлаштування та професійної активності, оскільки економічна нестабільність виступає однією з головних причин соціальної напруги переміщених осіб. Не менш значущим є розвиток соціальної інфраструктури, спрямованої на підтримку психосоціального здоров'я та соціальної згуртованості внутрішньо переміщеної молоді та місцевих жителів. Територіальні громади мають можливість впроваджувати послуги з формування життєстійкості, зокрема шляхом створення команд фахівців (психологів, соціальних працівників), що надають психологічну підтримку та консультування; це є важливим запобіжним заходом проти розвитку соціальних проблем у молоді, пов'язаних зі стресом, ізоляцією та психоемоційними труднощами.

Також громади можуть організувати культурно-освітні та молодіжні простори (наприклад, центри дозвілля, молодіжні клуби), що сприяють соціальній активності та формуванню позитивних соціальних зв'язків серед молоді з числа ВПО. Дослідження соціальних ініціатив та центрів (Молодіжна рада Черкаській обласній державній адміністрації, Черкась-

кий обласний молодіжний ресурсний центр, Черкаська молодіжна громадська організація «Молодь для молоді» та ін.) свідчать, що такі простори дозволяють молодим людям реалізувати свої інтереси, підвищувати рівень соціальної інтеграції і запобігати негативним соціальним явищам, таким як ізоляція або девіантна поведінка.

Таким чином, територіальна громада може створювати сприятливі умови для попередження соціального неблагополуччя внутрішньо переміщеної молоді, поєднуючи заходи із забезпечення житлом, сприяння професійній інтеграції, розвитку соціальної інфраструктури та психосоціальної підтримки.

Зрозуміло, що активна участь територіальної громади у процесах соціальної адаптації внутрішньо переміщеної молоді передбачає застосування механізмів, що спрямовані на інтеграцію молодих ВПО у соціальне, економічне та культурне життя приймаючої спільноти. Опрацювання наукових праць (Николаєва, Пономарьова, 2023), (Лехолетова, Дуля, Спіріна, 2025), (Ковтун, 2025) та ін. дозволяє виокремити основні механізми участі громади у процесах соціальної адаптації внутрішньо переміщеної молоді.

Першим механізмом є *включення внутрішньо переміщених молодих людей до консультативно-дорадчих органів при місцевих радах*, що забезпечує їх безпосередню участь у прийнятті рішень, які стосуються адаптаційних політик та програм, і сприяє формуванню відчуття належності до громади. Дослідження (Лехолетова, Дуля, Спіріна, 2025), (Николаєва, Пономарьова, 2023) підтверджують, що залучення ВПО до таких органів підсилює можливість врахування їхніх потреб у процесах інтеграції та зменшує соціальні бар'єри між місцевими мешканцями та переселенцями.

Другим механізмом є *налагодження ефективно-інформаційно-комунікаційної взаємодії між усіма зацікавленими сторонами, включно з ВПО, представниками громади та місцевими службами соціального забезпечення*. Такий механізм передбачає створення платформ для обміну інформацією щодо доступних соціальних послуг, освітніх програм, можливостей працевлаштування та волонтерських ініціатив, що дозволяє молоді своєчасно отримувати необхідну підтримку та орієнтуватись у соці-

альному середовищі нової громади (Лехолетова, Дуля, Спіріна, 2025), (Николаєва, Пономарьова, 2023).

Третім важливим механізмом є *психосоціальний супровід та підтримка*, що реалізується через створення локальних програм психологічного консультування, груп підтримки та соціальних просторів, де молоді ВПО можуть взаємодіяти з місцевими однолітками та фахівцями. Наукові джерела підкреслюють, що інтеграція психологічної підтримки у програми адаптації сприяє зменшенню рівня стресу та соціальної ізоляції, що є ключовою умовою успішної соціальної адаптації молоді у приймаючих громадах.

Четвертим механізмом виступає *створення сприятливих можливостей для працевлаштування та професійної підготовки*, включно з підтримкою соціального підприємництва та ініціатив місцевого бізнесу. Це дозволяє молодим внутрішньо переміщеним особам не лише отримати стабільний дохід, а й активно долучатися до економічного розвитку громади, що підсилює їхню соціальну інтеграцію та знижує ризики маргіналізації (Ковтун, 2025), (Николаєва, Пономарьова, 2023, с. 84).

Нарешті, громади можуть впроваджувати *механізми розвитку соціальної згуртованості* через організацію спільних культурно-освітніх, волонтерських та спортивних заходів, які не лише сприяють взаємопізнанню та толерантності між місцевими мешканцями та ВПО, але й формують умови для активної участі молоді у житті громади. Такий підхід підсилює соціальну солідарність і сприяє зниженню соціальних конфліктів, що є важливим елементом успішної адаптації переселенців у новому соціальному середовищі (Лехолетова, Дуля, Спіріна, 2025).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, соціальна адаптація внутрішньо переміщеної молоді є багатовимірним процесом, що поєднує індивідуальні зусилля та підтримку територіальної громади. Громада відіграє ключову роль у попередженні соціального неблагополуччя через забезпечення соціальних послуг, житла, професійної інтеграції та психосоціальної підтримки. Подальші дослідження доцільно спрямувати на оцінку ефективності громадських програм інтеграції молоді та розробку комплексних стратегій з урахуванням індивідуальних і макросоціальних факторів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Белкіна-Ковальчук О. Сімейне неблагополуччя та його наслідки: соціально-педагогічний аспект. *Ввічливість. Humanitas*. 2021. № 3. С. 17–24. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2021.3.3>.
2. Ковтун В. Правове регулювання міжсекторальної взаємодії в системі життєзабезпечення внутрішньо переміщених осіб. *Національні інтереси України*. 2025. № 6(11). С. 844–855. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-6\(11\)-844-855](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-6(11)-844-855).
3. Комплексна програма соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб на 2025 рік. URL: https://lubarska-gromada.gov.ua/news/1741271938/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення до джерела 30.01.2026).
4. Круглов К. О., Блискун О. О. Особливості суб'єктивного соціального благополуччя молодих співробітників в організації. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2020. Випуск 4. С. 100–107. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2020-4-14>.
5. Лехолетова М. М., Дуля А. В., Спіріна В. Є. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади. Соціальна робота та психологія: освіта і наука. 2025. № 1. С. 30–36. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-1351/2025-1-5>.
6. Мартиненко С. О. Теоретичні підходи до визначення дефініції «соціальна адаптація». ГАБІТУС. 2019. Випуск 10. С. 29–33. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2019/10-2019/10-2019.pdf>.
7. Николаєва В., Пономарьова В. Соціальна адаптація ВПО у територіальній громаді за новим місцем проживання в умовах воєнного стану. *Ввічливість. Humanitas*. 2023. Вип. 1. С. 79–85. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.1.11>
8. Передало Х. С., Глава С. Р. Соціальна адаптація як інструмент корпоративної культури в кроскультурному середовищі. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2025. № 1 (13). С. 104–111. DOI: <https://doi.org/10.23939/smeu2025.01.104>
9. Перепелюк Т., Гриньова Н. Дослідження особливостей соціальної адаптації молоді України в умовах сьогодення. *Психологічний журнал*. 2025. № 14. С. 146–155. DOI: <https://doi.org/10.31499/2617-2100.14.2025.328874>
10. Погрібна А. О., Антоненкова В. В. Особливості прояву психологічного неблагополуччя у українців в умовах воєнних дій. *ГАБІТУС*. 2025. Випуск 74. С. 261–265. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.74.47>

11. Шапошникова І. В., Пристай І. Р. Стратегії та виклики інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2024. № 11. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-11-02-04>.

REFERENCES:

1. Byelkina-Koval'chuk, O. (2021) Simeyne neblahopoluchchya ta yoho naslidky: sotsial'no-pedahohichnyy aspekt [Family Disadvantage and Its Consequences: Social and Pedagogical Aspect]. *Vvichlyvist'. Humanitas – Politeness. Humanitas*. № 3. S. 17–24 [in Ukrainian].
2. Kovtun, V. (2025) Pravove rehulyuvannya mizhsektoral'noyi vzayemodiyi v systemi zhyttyezabezpechennya vnutrishn'o peremishchenykh osib [Legal regulation of intersectoral interaction in the system of life support for internally displaced persons]. *Natsional'ni interesy Ukrainy.- National interests of Ukraine*. № 6(11). S. 844–855 [in Ukrainian].
3. Kompleksna prohrama sotsial'noyi pidtrymky vnutrishn'o peremishchenykh osib na 2025 rik [Comprehensive program of social support for internally displaced persons for 2025]. URL: https://lubarska-gromada.gov.ua/news/1741271938/?utm_source=chatgpt.com [in Ukrainian].
4. Kruhlov, K. O., Blyskun, O. O. (2020) Osoblyvosti sub'yektyvnoho sotsial'noho blahopoluchchya molodykh spivrobotnykiv v orhanizatsiyi [Peculiarities of subjective social well-being of young employees in the organization] *Naukovyy visnyk Kherson's'koho derzhavnoho universytetu – Scientific Bulletin of Kherson State University*. 2020. Vypusk 4. S. 100–107. [in Ukrainian].
5. Lekholetova, M. M., Dulya, A. V., Spirina, V. YE. (2025) Intehratsiya vnutrishn'o peremishchenykh osib u pryymayuchi hromady [Integration of internally displaced persons into host communities]. *Sotsial'na robota ta psykholohiya: osvita i nauka – Social work and psychology: education and science*. 2025. № 1. S. 30–36 [in Ukrainian].
6. Martynenko, S. O. (2019) Teoretychni pidkhody do vyznachennya definitsiyi “sotsial'na adaptatsiya” [Theoretical approaches to defining the definition of “social adaptation”]. *HABITUS – HABITUS*. Vypusk 10. S. 29–33 [in Ukrainian].
7. Nykolayeva, V., Ponomar'ova, V. (2023) Sotsial'na adaptatsiya VPO u terytorial'niy hromadi za novym mistsem prozhyvannya v umovakh voyennoho stanu [Social adaptation of IDPs in the territorial community of their new place of residence under martial law]. *Vvichlyvist'. Humanitas – Politeness. Humanitas*. Vyp. 1. S. 79–85 [in Ukrainian].
8. Peredalo, KH. S., Hlava, S. R. (2025) Sotsial'na adaptatsiya yak instrument korporatyvnoyi kul'tury v kroskul'turnomu seredovyshchi [Social adaptation as a tool of corporate culture in a cross-cultural environment]. *Menedzhment ta pidpryyemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennya ta problemy rozvytku – Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and development problems*. № 1 (13). S. 104–111 [in Ukrainian].
9. Perepelyuk, T., Hryn'ova, N. (2025) Doslidzhennya osoblyvostey sotsial'noyi adaptatsiyi molodi Ukrainy v umovakh s'ohodennya [Research on the features of social adaptation of Ukrainian youth in today's conditions]. *Psykhologichnyy zhurnal – Psychological Journal*. № 14. S. 146–155 [in Ukrainian].
10. Pohribna, A. O., Antonenkova, V. V. (2025) Osoblyvosti proyavu psykholohichnoho neblahopoluchchya u ukraintsiy v umovakh voyennykh diy [Peculiarities of manifestation of psychological distress among Ukrainians in conditions of military operations]. *HABITUS – HABITUS*. Vypusk 74. S. 261–265 [in Ukrainian].
11. Shaposhnykova I. V., Prystay I. R. (2024) Stratehiyi ta vyklyky intehratsiyi vnutrishn'o peremishchenykh osib u terytorial'nykh hromadakh v umovakh voyennoho stanu [Strategies and challenges of integration of internally displaced persons in territorial communities under martial law]. *Problemy suchasnykh transformatsiy. Seriya: pravo, publichne upravlinnya ta administruvannya – Problems of modern transformations. Series: law, public management and administration*. № 11 URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-11-02-04>. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 02.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 05.05.2026